

Ваня Бояджиева /София/

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ НАЙ-НОВАТА БЪЛГАРСКА
И УНГАРСКА ПРОЗА
БЪЛГАРСКИ И УНГАРСКИ КОРАЛОВИ ОСТРОВИ

Без да правим изкуствени връзки и аналогии на постигнатото през последно време у нас и в Унгария в областта на прозата, би било полезно да се набележат някои сходни явления и процеси, които стават все по-забележими и видимо се открояват. Тук съвсем не става дума за изчерпване на проблемите, нито за насилени паралели или за пълен анализ на новите явления, а за опит да се вгледаме критично в едно вече изминало десетилетие в прозата на два народа, които имат исторически и литературни сходства и различия. В двете братски литератури настъпи естествено оглеждане на придобитото, преценка на ценностите, тематично и стилно разнообразяване на жанрове и мотиви и извеждане на националното в рамките на общочовешкото.

Много интересно е твърдението на съвременния унгарски писател Ендре Илейш, който в една своя статия отбелязва, че съвременната унгарска литература расте, тъй както растат кораловите острови – бавно, известно време дори като че ли невидимо, под нивото на водната шир, докато в един миг се изви-си резултатът на растежа в "произведения, придобили голяма съдържателност и художествена сила – значителни и важни творби, които вече ще забележат всички, дори скептиците и нетърпеливците". Това коралообразно съзряване на съвременната литература той разкрива главно в разказа – но не в отделния разказ, а в общото внушение на жанра, в "единството на вкопчващите се една в друга творби". Ендре Илейш завършва своето сравнение с думите: "Коралите се образуват винаги върху подводни вулкани". Унгарският вулкан ни е познат: това е бурно-

то развитие на страната, на бита и душевността през годините на свободата, вулканичното осъществяване на довчерашните мечти. К о р а л о о б р а з н о и в у л к а н и ч н о с ъ з р я в а н е бихме могли да открием и в растежа на съвременната българска проза, и то не само в областта на разказа и новелата, но и в романа, което е наша радост и гордост. Общото в мотивите и творбите на двете литератури от последно време е в засилващата се гражданска ангажираност, в непримириемостта към пошлостта и еснафството, в дълбокия съвременен хуманизъм, в борбата срещу отчуждението и същевременно в търсене на различни по-нови стилни измерения, в чийто оригинален изказ се оглежда динамиката на съвременното общество.

През седемдесетте и началото на осемдесетте години в българската проза се забелязват радостни изненади. Появиха се съвсем естествено нови имена, нови книги, нови проблеми, нови търсения. В същото време особено интересно е, че някои "стари" имена придобиха ново звучене, изпълниха се с различно съдържание, с нов пълнеж и стилна багра. Това видоизменение в съдържание и форма е продиктувано от характера на обществените процеси, от изискванията на времето, от бурните промени в битието и психиката на нацията. Един Богомил Райнов например ни стъписва с откритията си във философско-есеистичната асоциативна проза. "Този странен занаят", "Черните лебеди", "Елегия за мъртвите дни", "Само за мъже", "Магическият фенер" и др. са доказателство за пътя на този наш автор в дълбочината на някои от основните съвременни проблеми – за изкуството, отчуждението, равносметката, апатията, стремежът да се премине от предверието в изкуството към истинската негова сцена.

В книгите "Малки семейни хроники", "Барьерата" и "Везни" на Павел Вежинов нравствено-етичните проблеми на съвременното общество се поставят с цялата тяхна болезнена сложност и повик за истинска човешка красота и хуманност. Невидимите граници между "добро" и "зло", между реално и ирационално, между престъплението и извън него, между живота и смъртта понякога предизвикват буря от конфликти в човешката душа, които

водят до тъжен размисъл и горчива равносметка.

В един сборник с разкази на Ендре Илейш, озаглавен "Двоен кръг" се среща с нравствени проблеми, касаещи унгарската действителност, които имат сходство с проблематиката на българските автори. Героите на Илейш, който по образование е лекар, /подобно на Д. Димов, Ал. Карпаров, Л. Станев, Милчо Радев, Рашко Сугарев и др./, попадат в ситуации, които подлагат на изпитание тяхната нравствена устойчивост и изхода от борбата между "здравото" и "болното" в душите им.

Разчупването на "двоения кръг", на "барриерата" в отношението между хората в съвременното общество е една от особено трудните и деликатни задачи на писателя. Още Тибор Дейри в новелите си "Весело погребение", "Две жени" и "Филемон и Бавкида" достига до проникновено-тъжния извод, че човешкият живот няма смисъл ако е егоистичен и самотен, ако е потопен в лъжа и фалш. В последно време в унгарската литература Ищван Йоркени, Андраш Шютьо, Золтан Фабиан, Ищван Чурка, Ласло Камонди и др. населиха своите белетристични творби с наглед малко странни и чудновати герои. Но навсякъде личи подчертана критичност и ярко остроумие, лекота и въздушност във формата, понякога ново жанрово "смешение", поднесено с философско въгълбяване в проблемите.

Подобни нови явления и тенденции не е трудно да открием и в българската съвременна проза. Свое различно от досегашното си развитие претърпяват писатели като Камен Калчев, Андрей Гуляшки, Ивайло Петров и Иван Давидков, Слав Хр. Караславов и Емил Манов, Блага Димитрова, Дико Фучеджиев, Владимир Голев, Георги Мишев и др. В областта на историческата проза оригинални откровения и необичайни изповеди срещахме в романи-те на Емилиян Станев и Вера Мутафчиева, на Антон Дончев и Слав Хр. Караславов и др. "Книгата за Софроний" например е роман-есе, където авторката достига до тънки наблюдения и тълкувания, до нова интерпретация на съвременност и история, на автор и художествен образ.

Чисто българската: страст към втурване и обяснение на от-

делни моменти от историческото минало не е присъща в такъв аспект за унгарската литература от последния ѝ период. Това са по-скоро специални, български недоизживени и недоизстрада-ни болезки, свързани с хилядолетната ни култура и история, която трябва да осмислим и поднесем на световна сцена. Колкото и спорен да е терминът за "неравномерното" българско историческо и литературно развитие, то все пак изглежда трябва да крие някакво обяснение за стремежа на нашата култура и литература да се приобшат към световния общокултурен съвременен процес. И не бива да ни се струва нескромно ако подчертаем ясно съзнание, че и ние сме дали своя принос в общочовешките ценности на изкуството.

Феноменът Йордан Радичков продължава своето неповторимо излъчване и днес. След неговата весела, игрива и гротескна клоунада от по-ранните му творби последваха "Барутен буквар", "Всички и никой", "Сомени за коне", "Шест малки матрешки и една голяма", "Малка северна сага" и др., както и пиесите му "Лазарица", "Опит за летене" и "Образ и подобие". Склонността към самоирония и самокритичност в последните творби на Радичков се засилва, без да се намали пищното очарование на неговия неизтощим хумор, в който винаги се промъква малко стаена тъга и особен вид трагизъм: "Мълчанието също ражда матрешки" – заключава Радичков в едноименната си новела от спомнатата книга, за да ни накара да се усмихнем весело и тъжно над самите себе си.

И странно и хубаво е, че един такъв чисто български самороден автор, какъвто е Радичков, има нещо като свой "двойник" в лицето на Ищван Йоркени в съвременната унгарска проза. Много интересна и оригинална композиция има новелата на Йоркени "Игра на котки". Доста значителна и многообхватна е неговата новела "Семейство Тот", която е нещо като малка унгарска сага от времето на Втората световна война. Абсурдността на ситуацияите и националната многоплановост и общочовешка значимост на новелите на Йоркени ги сближават с творчеството на Радичков.

Паралелът Йоркени-Радичков не бива да се схваща в буква-

лен смисъл на теми, образи и формални средства, а в опита на двамата автори да надникнат в националната психология от иронично-критичен аспект, без да губят опорни точки в историята и съвременността. У нас Радичков имаше епитони, но нито един пряк последовател. Истинският новатор е винаги "самотен", защото сам създава традиция, разрушава някои предишни норми. Йоркени и Радичков раздвижиха идеите и формите в съвременната унгарска и българска белетристика, откриха пред писателите много неподозирани въздух и свобода на изказа, волност и нови незавоювани простори, провокираха закостенели схващания в изкуството. Те узакониха абсурда в литературите ни, прокараха мостове между нашите регионални и национални граници и световната проза.

След опита на Радичков в нашата белетристика се откриха много нови хоризонти, разгърнаха се различни имена и таланти. Но никой не може да отрече озонирането на литературния климат, настъпил след смелото присъствие на този наш все още много млад по дух и изява съвременник, който продължава да ни смайва непрекъснато с най-неочаквани и мъдри откровения. В последните години преди смъртта си Ищван Йоркени печаташе непрестанно и своите малки "Едноминутни новели", в които националната мъдрост и веселие се примесват със стъстено съвременно интелектуално виждане на наболели нравствени проблеми, поднесени в кратичка, необичайна, "вицова" форма. На съвременния унгарски и български читател му е необходим силен, точен и ярък социален хумор, съобразен с националната психология на най-новите идейни изисквания на времето. И тъкмо на това особено трудно поприще вече десетилетия успяват да задържат будно съзнанието Йоркени и Радичков, тези може би най-весели и най-тъжни наши национални белетристи, които прекрачиха успешно извън рамките на страните си.

Автори като Ищван Йоркени, Андраш Шютьо и др. са приобщили унгарската съвременна проза до световната проблематика. В нашата литература този процес напоследък се отприщва с особена сила и пълногласност. Някакво особено възраждане сякаш настъпва в националната българска литература, ново национално

самопознаване и необикновено "ренесансово" виждане и тълкуване на познати и преоткрити ценности. Митовете се осъвременяват и "побългаряват", ние вече не се стесняваме да надникнем детайлно в миналото си, за да го осъзнаем отново и напълно. В това отношение унгарците са били винаги наши приятели, които ни разбират и ни съчувствуват напълно. Те успяват не само да ни подкрепят, но и да отчетат нашето общо стародавно културно приятелство и сътрудничество. Неоценими заслуги в това отношение имат изследванията на Петър Кирай, Имре Тот, Петер Юхас, Золтан Кирай, Тереза Надпал, Дьорд Сонди и др.

Във връзка с настъпилата в последно време жанрова и стилна свобода в прозата трябва да споменем и опитите на Димитър Яръмов. В "Простри ръка", "Даром дадено", "Залък за утре" и "Нежни души" той потърси във фолклора онова неоценимо богатство, което е било винаги залък за утре във всяка национална литература, нейно най-свято и истинско съкровище. Д. Яръмов е своеобразен продължител на Радичковото фолклорно начало, но с подчертано самобитно увлечение към надникване в характерологията на българина от нов съвременен аспект. "Селската" стихия у Яръмов придобива ново философско осмисляне.

Георги Алексиев с романите си от недалечното минало и с книгите с разкази и новели "Разпятие" и "Разсечено небе" доказва близостта на народно-фолклорното виждане с най-сложните проблеми на нашата съвременност, или може би по-точно - сближават философията на българина с трезвото интелектуално разбиране на нещата и явленията от национален и световен мащаб.

Разказите и повестите на съвременната унгарска белетристика Ержейбет Галгоци, излезли на български език под заглавие "По чий закон?" са също интересно явление. Унгарската авторка се явява представител на едно по-ново течение в съвременната социалистическа проза. От различните житейски факти, повечето от които носят почти криминален характер, тя съумява да пресее по-значителното и да го постави на внимателна дискусия. Обикновено причините за вината са открити със смело и

точно фиксирани, не се премълчават нито социалните, нито моралните фактори, които водят до едно или друго некрасиво човешко деяние. Това е откривателското зърно, което заляга в основата на прозата на Галгоци.

Авторката не украсява и не размазва действителния факт. Нейният разказ не е спокойно изреждане на събития, а хирургическо проникване навътре в тъканта на загноилата социална и лична рана, с цел да бъде оперирано нездравото място. Високохуманна е тази писателска храброст, която не пести черните бои, за да помогне на светлината да проникне и в най-тъмните ъгли на човешките страсти.

Самата унгарска белетристка в едно свое изказване споделя, че за нея случките от живота са като малки снежни топки, които в процеса на творческото пресъздаване се превръщат неусетно в снежен човек. Това красиво, поетично сравнение наистина много подхожда за нейната на пръв поглед сурова, но всъщност дълбоко лирична и експресивна проза. Задушевният тон извира не от сложните и нерадостни случки, които авторката показва с кинематографична изобретателност, а от едва доловимия подтекст, който струи от тях. В "Парите за войничето", "По чий закон?" или в "Паяжина" и "Минно поле" читателят постепенно избистря в себе си чистото вълнение за съдбата на тези хора, които не се поддават на корупция. Тяхното съществуване е по-достойно, изпълнено с трудности, но и с благородство. Ержейбет Галгоци не отминава паденията в човешкото съществуване. С неуморна педантичност тя осветлява причините за някои негативни постъпки. По този начин постига двоен художествен резултат: непремълчаните недостатъци стават по-лесно отстраними, а също и тези, които се борят срещу тях, увеличават своята вяра и смелост. В последна сметка ние сме поставени пред съда на човешката съвест и тази най-съвършена чувствителна мембрана трябва да отмери кое е добро и кое - зло... Тук веднага пада всяка лакировка и украсителство, външната грубост на явленията се докосва до най-нежни човешки резонанси.

Автор на повече от десет книги, на телевизионни и играл-

ни филми по сюжети от нейни творби, Ержейбет Галгоци доказва, че благородната намеса на писателя в някои трудни и сложни съвременни конфликти е не само желателна, а и наложителна. Тръгвайки по пресните следи на житейския факт, Галгоци не замръзва на повърхността, а прониква в дълбочина и посочва социалните и психологически причини на описваните от нея събития.

Подобни явления на литературата на "факта" се появиха и в българската съвременна проза. Автори като Калин Донков и Кольо Севов смело надникнаха в съдебните зали и от там извлякоха документи, които ни карат да тръпнем, да бъдем по-бдителни и с по-голямо чувство за гражданска съвест.

Картината на най-новата унгарска проза е пъстра и многоцветна, почерците са различни, но в последна сметка се очертава портретът на една динамична действителност, в която боите и тоновете са подходящо съчетани. Открояват се разкази като "Носачи" на Шандор Съони, който разкрива нещо отминало, но много живо и релефно. Интересна е например и новелата "Кой какъв е" на Габор Турзо, където връзката между минало и настояще е в сложна плетеница, от която се извеждат някои важни концепции за съвременността.

Много оригинална по замисъл и изпълнение е "Заложникът" на Ицван Йорши, това е модерен монолог за живота и смъртта, на фона на човешката драма на отчуждението. В този план е разработена и повестта "Защо са лоши унгарските филми" на Ицван Чурка – сатира на лъжливото творческо вдъхновение. Общото качество на тези произведения, което силно привлича, е дискусияният им живец, философското осмисляне на художествените проблеми, движението на идеите, които се проектират и в бъдещето.

За някои особености на съвременния унгарски разказ добра представа дават "Канонада до четири", "Какво се случи", "21 халби бира", "Труповите на свети Джон" и др. Обединяващо звено в тях е добрият психологизъм, лекият и непринуден хумор и бързият, съвременен рефлекс на авторите. В "Канонада до четири" за много сериозните неща е намерен ведър, шеговит тон, за

да почувствуваме душевността на младия герой, станал участник в освобождаването на Будапеща от фашистите. Представителят на по-младата унгарска белетристика Миклош Мункачи в разказа "Трупове на свети Джон" разкрива отделни аспекти от живота и светоусещането на съвременната градска младеж, анализира трудната борба за опазване на моралните ценности.

Габор Мочар в новелата "Камъш с червени корени" навлиза в сложни и противоречиви ситуации на днешното унгарско село. Конфликтът между двамата представители на стопанства - Мурин и Боршай - загатва за непрестанната борба между старите и новите методи на ръководство, в която новото понякога трудно си пробива път.

В новелата "Заложникът" на Ищван Йорши се създава особен вид полифоничност на повествованието. Характерна тук е оригиналната композиция, психологическата детайлност на образа, достоверността на съвременното езиково скулптиране, многоплатовото разгръщане на сюжета, богатството на вътрешния подтекст. "Заложникът" на Ищван Йорши представя във фантастичен план горчивата съдба на един учен, филолог, отвлечен от терористи. Докато са намира в плен у тях, той открива много печални истини за живота, бившата си среда, съпругата си и нейните истински чувства. Героят е жертва на пълно отчуждение и самота, които го правят тъжен и мъдър. Авторът използва ретроспекции, които създават по-голяма дълбочина на психологическите преживявания и кондензираност на стила.

Интерес представляват търсенията на Булчу Берта в "Какво се случи". Тук авторът прави дисекция на човешката душа, за да установи причините за оеснавяването на съвременника. Най-тъжно е, когато взаимните контакти не са нищо друго освен сделки. Проблемът за духовните промени вълнува особено силно Габор Турзо, който в "Кой какъв е?" показва степените на човешкото падение, неспособността на някои да опазят нравствените си устои от суровите бури на обществените промени. Композицията на тази новела има своеобразна мозаечна архитектура, чрез която портретуването на действащите лица е доста сполучливо. Ст привидния хаос се очертават като в калейдоскоп

отделните фигури на героите, картини на една бързо изменяща се действителност. Долавя се хуманистичният повик на автора.

Идва ред да споменем и някои от наистина по-новите явления в българската и унгарската проза. Картината става пъстра и интересна, критици и литератори тепърва ще обособяват групите и подгрупите на тези явления и процеси, ще внасят термини и уточнения, ще очертават стилови и жанрови направления. И тъкмо това е радостното. Тук някак изведнъж в съзнанието ни изпъква една оригинална миниатюра на младия унгарски белетрист Георг Кочмарош, озаглавена "Маестрото и Ученикът", която си позволявам да цитирам:

- Кажи "А" - рече Маестрото.

- ... - с усилие се опита да концентрира Ученикът.

- Кажи "А" - търпеливо повтори Маестрото.

- "а" - рече изпотен Ученикът.

Маестрото недоволно поклати глава:

- Не "а", трябваше да кажеш "А"!

Ученикът се изчерви, посиня, най-после изрече: "А"!

Маестрото се усмихна доволен, измъкна един лист и написа, че Ученикът е придобил способностите си при него.

Тogaва най-неочаквано Ученикът рече:

- "Б"!

Маестрото се вторачи в него, хвана се за сърцето и припадна.

Това малко ексцентрично и драматично разказче дава добър повод за размисъл във връзка с някои нови явления и тенденции в младата българска и унгарска проза. Всяко поколение, издържало успешно изпит при своите учители, иска да каже съвсем естествено и нещо ново, не само "А", а и "Бе" в литературата. И тъкмо такива "Б" групи се оформят вече и в българската, и в унгарската проза. Напоследък в унгарската литература се чуват много нови и оригинални "Б" гласове, реалистично откровени, за които вече стана дума. Ето някои от по-нашумелите: Георг Молдова /със своите социографски открития, в разказите "Мандарин, прочутият хулиган" и "Човекът, който зарови мъртвите"/; Золтан Фабиан /със "Съвременна молитва"/; Ищван

Йорши /със "Заложникът"/; Ишван Чурка /със "Защо са лоши унгарските филми"/; Миклош Мункачи /с "Труповете на свети Джон" – където анализира трудната борба за опазване на моралните ценности у младежта/; Балинт Тот /с "Дъжд по листата на бряста" – за важноста да се разбират хората помежду си/; Георг Шанта /с "Не че жените са глупави", а по-скоро обратното.../; Георг Кочмарош /с "Маестро и Ученикът" / и др.

Българските "млади" белетристи също имат свой безспорен ценен "Б" влог в съвременната проза. Тук са Георги Величков, влязъл в унгарската световна енциклопедия; Георги Марковски с романите "Хитър Петър", "Разказвачът и смъртта" и есетата от "Достойно ест"; Любен Петков /с "Календар" и др./; Георги Мишев /с "Матриархат" и "Произведено в провинцията"/; Владимир Зарев /"Битието" и "Процесът"/; Димитър Коруджиев /с "Подозрението" и "Домът на Алма"/ и др.

В унгарската проза се появи и една малка книжка със странното заглавие "Лек съм ми обеща мама" от Андраш Шютьо, преведена за щастие и у нас. В непозната досега романова форма, съставена от отделни малки спомени, споени от неповторимото авторово присъствие, са предадени като в кратка съвременна унгарска енциклопедия увлекателни преживявания и размисли. Очарователният унгарски разказвач Андраш Шютьо от Трансилвания, автор на пиеси с подчертано философска проблематика като "Каин и Авел" и др., в изповедно-дневниковата си книжка обединява минало и настояще с лекотата на съновидение, в което се оглежда тревога за бъдещето. Струва ми се, че и в българската проза започва напоследък такова ново преосмисляне на преживяното – в сбита, почти енциклопедична форма. Такова явление например е и книгата на Георги Марковски "Селски календар" /1980/ – една оригинална повест за златното детство. Подобни явления безспорно ще продължават да ни радват и в бъдеще.

Не бива да се отминава и така наречената " н о в а в ъ л н а " в унгарската белетристика. Тук се включват четирима белетристи – Геза Беремени, Петер Естерхази, Петер Лендел и Петер Надаш. Романите на трима от посочените белетристи мо-

гат да се причислят към така наречения семеен роман, без това да са типични с е м е й н и х р о н и к и. Разказът в "Край на романа на едно семейство" от Петер Надаш се отнася за началото на 50-те години. В книгата на Геза Беремени "Легендарният" е нарушена темпоралната последователност и всички членове на семейството тълкуват една история по различен начин. Петер Лендел в "Счупени саксии" трябва да търси баща си и собственото си "аз".

Много оригинален е "Производственият роман" на Петер Естерхази /1980/. Той с право се счита за явление. Тази книга е нещо като "двоен роман" – пародия на производствения роман от 50-те години. Прави се социален и философски разрез на историческото ни литературно наследство. Дистанцията между писателя и разказаното от него е премахната. Композицията е сложна и същевременно оригинална и съвременна. Този роман ни кара да се замислим върху настоящето и бъдещето.

В съвременната българска литература също има подобни интересни явления в най-последно време в областта на прозата. Без да говорим специално за някаква съвсем "нова вълна", трябва да отбележим появата на книги-равносметки, в които има биографичен елемент. В тях се крие и биография на времето. Тук е романът на Драгомир Асенов "Най-тежкия грях" /1979 г./, който кара читателя да си постави тежки нравствено-философски въпроси и да търси вина и у себе си за грешките на другите.

Божидар Томов в книгата си "Някой за Хамлет" повдига въпроси за значението на изкуството, което единствено ни прави п о – м ъ д р и и д о б р и. Поставят се проблеми за смисъла на творчеството, което винаги трябва да бъде истинско и живено, свързано с идеалите на времето.

В "Квартални хроники" и "Книга без корица" на Николай Стоянов се среща с циклично подредени разкази и новели, свързани с началото на 50-те години у нас. Тук забелязваме нещо ново и оригинално – елементи на гротескно-фантазно виждане на действителността и философски размисъл за с м и с ъ л а н а и з к у с т в о т о. Повдига се проблемът за новаторството в живота и литературата. Авторът се тревожи от въ-

проса за истинската човешка доброта, която понякога става дефицитна.

Новелите на Александър Томов от "Елегия за птици" и "Памет", както и романът му "Мелница за ветровете" са едни от най-интересните съвременни творби, в които проблемите за живота и смъртта, за творчеството и човешките добродетели се разискват с белетристично майсторство. Александър Томов убеждава, че човек се преражда в мъката, а всяка драматична ситуация е изпитание за съхранение на човешкото. Смъртта също говори със свой език за човешкия характер и индивидуалност.

Едни от най-ярките постижения в съвременната българска проза са романите "Хайка за вълци" на Ивайло Петров и "Домът на Алма" на Д. Коруджиев, и "Чудакът" на Андрей Гуляшки, появили се съвсем наскоро през 1986 година. Много различни по своята тематика и стилистика, тези романи говорят за новото развитие на този труден за българската проза литературен жанр. "Хайка за вълци" на Ивайло Петров поставя на художествено разискване сложните въпроси за измененията на човешката душевност под напора на социалната действителност у нас през 50-те години. Разкриват се оригинални и ярки характери, в движение и развитие навлиза се в дълбините на националната психология по време на бързоменящата се социална действителност. "Домът на Алма" е интересен роман-есе, роман-размисъл за творчеството и за човешките нравствени устои в трудни моменти на болест и в чужбина. Проблемите за отчуждението, за равносметката, за преценка на човешкия живот са поставени с цялата им сложност, с откровеност и в съвременна раздвигана белетристична форма.

Романът на А. Гуляшки "Чудакът" е продължение на художествения размисъл на автора за човешките добродетели в съвременността. Главният герой без да е "безгрешен" се стреми да бъде честен до крайност и затова се сблъсква с редица трудности, в които той се разкрива като интересен характер на съвременен човек.

Посочените по-нови явления в унгарската и българската

проза говорят за сходството в проблематиката, за нарастващото художествено майсторство особено у някои по-млади автори. Забелязва се също и задълбочаване на националната значимост на литературата, като част от общочовешката култура, което е сигурен залог за нови постижения.